

OTİSTİK ÖZELLİK GÖSTEREN ÖĞRENCİLERDE RESİMLİ ETKİNLİK ÇİZELGESİNİ UYGULAMA ÖRNEĞİ

Görme Eng. Öğrt. Neşe EKİŞİ

guvercinlikozelegitim@yahoo.com.tr

Etkinlik çizelgeleri, Otizm tanısı almış çocukların hatırlatma ve yardım olmaksızın, etkinliklerini kendi başlarına bağımsız gerçekleştirebilmeyi, etkinliklerini suraya uyabilmeyi, toplumsal ve günlük yaşam becerilerini kazandırmayı sağlar. Bu çalışma amacı, otizm tanısı almış öğrencilere resimli etkinlik çizelgelerini kullanarak etkinlikleri başlatma ve sürdürmeye, etkinlikler arasında geçiş yapabilmeyi, etkinlikler arasında seçim yapabilmeyi, etkinlikler suraya dizebilmeyi ve bu suraya uyabilmeyi, toplumsal ve günlük yaşam becerilerini kullanmayı kazandırmaktır. Çalışmada, T.S.K Sağlık Vakfı Öğrencilik Özel Eğitim Merkezine 4 yıldır devam eden ve ayda 10 saat eğitim almaktan olan 15 yaşında otizm tanısı almış olan iki erkek öğrenci yer almıştır. Çalışma öncesindeki değerlendirmeler sonucunda öğrencilerin; etkinlikleri başlatma ve sürdürme, etkinlikler arasında geçiş yapma, etkinlikler arasında seçim yapma, etkinlikleri suraya dize ve bu suraya uyuma ve ayrıca toplumsal ve günlük yaşam becerilerini kullanmayı kazanmaya gereksinimi olduğu belirlenmiştir. Çalışma öncesinde öğrencilerin gereksinimlerini belirlemek amacıyla Kaba ve Ayrıntılı değerlendirme aracı ile Aile ve Öğretmen Görüşme Formu uygulanmıştır. Çalışma sırasında etkinlikleri ve pekiştişreleri belirlemek amacıyla Aile ve Öğretmen Görüşme Formu, Pekiştiş Belirleme Formu uygulanmış, verileri toplamak için ise Etkinlik Çizelgesi Veri Toplama Formu kullanılmıştır. Etkinlik çizelgesinin öğretiminde, aşamalı yardımın öğretim yöntemi uygulanmıştır. Çalışma, haftada 45 dakikalık 3 ders olmak üzere 1 yıl boyunca yürütülmüş ve halen devam etmektedir. Her dersin sonunda etkinlikleri başlatma ve sürdürme, etkinlikler arasında geçiş yapma, etkinlikler suraya dize ve bu suraya uyuma becerilerindeki performansları, Etkinlik Çizelgesi Veri Toplama Formu Kullanımlar kayıtları tutulmuş ve öğrencilerin etkinlik çizelgesi kullanma becerisine ilk olarak bağımsız gerekçeliştirdikleri etkinliklerle başlanmış daha sonra etkinlik çizelgesi %100 ölçü ile bağımsız kullanılabildiklerinde, yeni belirlenen etkinliklerin oluşturduğu etkinlik çizelgesini kullanma becerisini öğretimine geçilmiştir. Yeni belirlenen etkinlikler daha önceki etkinliklerden farklı becerilerin yanında, yeni öğreneceği becerilerin olduğu etkinlikler olarak belirlenmiştir. Ali' de, çalışmaya resimli etkinlik çizelgesinin öğretimi ile başlanmış daha sonra okuma biliği için etkinlik çizelgesinin öğretimine ajanda kullanılarak devam edilmiş ve öğrencinin okuldaki öğretimin tamamlanmasından sonra günlük hayatı da etkinlik çizelgesini bağımsız kullanabilmesi için evde aileyeye etkinlik çizelgesinin öğretimini yapmıştır. Çalışma sonunda öğrenci etkinlik çizelgesini bağımsız kullanılabilecek hale gelmiştir. Semih, PECS'i bağımsız kullanılabilmektedir. Öğrencilere resimli etkinlik çizelgesinin öğretimine klasör ile başlanmış daha sonra tabloya geçirilmiştir. Öğrenci ile okulda öğretim tamamlanmaktadır sonra becerisini kullanmayı öğretilemiştir. Öğrencisinin günlük hayatımda etkinlik çizelgesini bağımsız olarak kullanılabileceği olduğu gözlenmiştir. Not: Öğrencilerin isimleri gerçek isimler degildir, öğrenciler için takma isimler kullanılmıştır. Çalışma sonunda, iki öğrencinin de etkinlik çizelgesini kullanarak, yatak toplama, kiyafetlerini değiştirmeye, kiyafetlerini katlama, alışveriş gitme, evi stüptürme, evi paspas ile silme gibi toplumsal ve günlük yaşam becerilerinin uygun zamanda kullanıldığı, etkinlikler arasında bağımsız geçiş yapabildikleri, etkinlikler arasında seçim yapabildikleri, etkinlikler suraya dizeerek bu suraya uyabildikleri gözlenmiştir.

GİRİŞ

Etkinlik çizelgeleri, Otizm tanısı almış çocukların hatırlatma ve yardım olmaksızın, etkinliklerini kendi başlarına bağımsız gerçekleştirebilmelerini, etkinleşme girebilmeyi, seçim yapabilmeyi, etkinliklerini suraya dizebilmeyi ve bu suraya uyabilmeyi, toplumsal ve günlük yaşam becerilerini kullanmayı kazandırmaktır. Çalışma, T.S.K Sağlık Vakfı Öğrencilik Özel Eğitim Merkezine 4 yıldır devam eden ve ayda 10 saat eğitim almaktan olan 15 yaşında otizm tanısı almış olan iki erkek öğrenci yer almıştır. Çalışma öncesindeki değerlendirmeler sonucunda öğrencilerin; etkinlikleri başlatma ve sürdürme, etkinlikler arasında geçiş yapma, etkinlikler arasında seçim yapma, etkinlikleri suraya dize ve bu suraya uyuma ve ayrıca toplumsal ve günlük yaşam becerilerini kullanmayı kazanmaya gereksinimi olduğu belirlenmiştir. Çalışma öncesinde öğrencilerin gereksinimlerini belirlemek amacıyla Kaba ve Ayrıntılı değerlendirme aracı ile Aile ve Öğretmen Görüşme Formu uygulanmıştır. Çalışma sırasında etkinlikleri ve pekiştişreleri belirlemek amacıyla Aile ve Öğretmen Görüşme Formu, Pekiştiş Belirleme Formu uygulanmış, verileri toplamak için ise Etkinlik Çizelgesi Veri Toplama Formu kullanılmıştır. Etkinlik çizelgesinin öğretiminde, aşamalı yardımın öğretim yöntemi uygulanmıştır. Çalışma, haftada 45 dakikalık 3 ders olmak üzere 1 yıl boyunca yürütülmüş ve halen devam etmektedir. Her dersin sonunda etkinlikleri başlatma ve sürdürme, etkinlikler arasında geçiş yapma, etkinlikler suraya dize ve bu suraya uyuma becerilerindeki performansları, Etkinlik Çizelgesi Veri Toplama Formu Kullanımlar kayıtları tutulmuş ve öğrencilerin etkinlik çizelgesi kullanma becerisine ilk olarak bağımsız gerekçeliştirdikleri etkinliklerle başlanmış daha sonra etkinlik çizelgesi %100 ölçü ile bağımsız kullanılabildiklerinde, yeni belirlenen etkinliklerin oluşturduğu etkinlik çizelgesini kullanma becerisini öğretimine geçilmiştir. Yeni belirlenen etkinlikler daha önceki etkinliklerden farklı becerilerin yanında, yeni öğreneceği becerilerin olduğu etkinlikler olarak belirlenmiştir. Ali' de, çalışmaya resimli etkinlik çizelgesinin öğretimi ile başlanmış daha sonra okuma biliği için etkinlik çizelgesinin öğretimine ajanda kullanılarak devam edilmiş ve öğrencinin okuldaki öğretimin tamamlanmasından sonra günlük hayatı da etkinlik çizelgesini bağımsız kullanabilmesi için evde aileyeye etkinlik çizelgesinin öğretimini yapmıştır. Çalışma sonunda öğrenci etkinlik çizelgesini bağımsız kullanabilmesi için evde ailesine etkinlik çizelgesini klasör ile başlanmış daha sonra tabloya geçirilmiştir. Öğrenci ile okulda öğretim tamamlanmaktadır sonra becerisini kullanmayı öğretilemiştir. Öğrencisinin günlük hayatımda etkinlik çizelgesini bağımsız olarak kullanılabileceği olduğu gözlenmiştir. Not: Öğrencilerin isimleri gerçek isimler degildir, öğrenciler için takma isimler kullanılmıştır. Çalışma sonunda, iki öğrencinin de etkinlik çizelgesini kullanarak, yatak toplama, kiyafetlerini değiştirmeye, kiyafetlerini katlama, alışveriş gitme, evi stüptürme, evi paspas ile silme gibi toplumsal ve günlük yaşam becerilerinin uygun zamanda kullanıldığı, etkinlikler arasında bağımsız geçiş yapabildikleri, etkinlikler arasında seçim yapabildikleri, etkinlikler suraya dizeerek bu suraya uyabildikleri gözlenmiştir.

UYGULAMA SÜRECİ

Uygulamaya başlamadan önce Etkinlik Çizelgesi klasörleri hazırlanır.

Klasör Hazırlama:

Klasör hazırlamadan önce öğrencimin bağımsız yapabildiği 4 etkinlik ve etkili yiyecek pekiştişreleri belirlenir.

Önsek Etkinlikler: Galos yapma, sunflama (hayvan, giysiler, meyveler, tatlıların resimleri), şıvı tahtasına çivi takma - çıkarma, boyama gibi.

Yiyecek pekiştişreleri olarak kola, cips v.b pekiştişreler belirlenerek etkinliklerin fotoğrafları 10-10 cm'lik resimli kartlar şeklinde hazırlanır. Klasör içi: Tellî dosyanın içine 5 seffâf dosya takılır. İçerisine siyah karton kolları Dosyalardan ortaya çıkarılan şekilde american fermuar yapıştırır. Klasörün her bir dosyasına bir etkinlik, son sayfasına yiyecek pekiştişrelerin etkinlik kartı gelecek şekilde kartlar bantlanır.

Ortam: Bireysel eğitim sınıfı

Genelleştirme Ortamı: Bağımsız yaşam evi, öğrencinin evi

Araç - gereçler:

- Etkinlik çizelgesi klasörü
- Etkinlik çizelgesi tablosu
- Etkinlik çizelgesi kartları
- Serbest etkinlik çizelgesi tablosu

Öğretim Süreci:

1. aşama: Her kutumun içine bir etkinlik gelecek şekilde klasördeki etkinliklerin sırasıyla aynı olacak şekilde kutular masanın üzerinde üste açık yerleştirilir. Öğrencinin fiziksel yardımı (öğrencinin arkasından omzu tutarak) ile klasör açması, sonra ilk etkinliğin resminin olduğu kartı alıp kutumun yanına giderek bantlı kısmın üstine yapıştırması ve kutuya alarak masaya getirmesi, etkinliğin araçlarını alarak bitirmesiyle araçları kutuya koyması, fiziksel yardım ile sağları. Kutu üzerine komularak tekrar klasörle buluşur. Bağımsız yapma kadar fiziksel yardım zanlusu geri çekilir. Bağımsız yapabildiği 2. basamaga geçilir.

2. aşama: İlkasmandaki gibi nesneler kutumun içinde, araçlar gözükende şekilde masanın üstine kutular konulur. Tek fırın kutuların sırası klasördeki etkinlik sırasıyla aynı deildir. Öğretim 1. aşamasındaki gibi aynı şekilde yapılır. Öğrenci bağımsız olduğunda 3. aşamaya geçilir.

3. aşama: Araç gereçlerin içinde olduğu kutular dolabın içine klasördeki etkinliklerin sırasıyla içi görünümeyecek şekilde konulur. Kutuların üstünde etkinliklerin 10-10 cm. kartları yapıştırılır. Öğrencinin klasörden aldığı resmi kutumun yanına giderek kutumun üstündeki etkinlik resmini altına yapıştırır. Kutuya alıp araç gereçleri çıkartıp etkinliği başlaması ve devam etmesi sağlanır. Gerekli beceri basamaklarında fiziksel yardım ipucu en azdan en fazla doğa olacak şekilde verilir. Öğrenci, beceri basamağının bağımsız yapar duruma geldiğinde 4. aşamaya geçilir.

4. aşama: Bu basamakta araç gereçlerin içinde bulunduğu kutular dolabın içine üstü kapalı, üstüne nesnenin resmi yapılmıştır ve kutular klasördeki etkinlik sırasıyla aynı deildir kannası sırası konular. Öğretim önceki basamaklardaki gibi yapılır. Öğrenci 4. basamaga bağımsız olarak tamamlandıktan yani etkinlikler belirlenerek, ömr: dış farçalama, tuvaletle gitme, el-yüz yıkama, kazak katlama gibi yeni etkinliklerde süreç önceki basamaklardaki gibi uygulanır. Öğrenci beceri basamaklarında dizererek bu suraya uyabildikleri gözlenmiştir.

Tablomun Hazırlanması:

50*70cm ebavalarındaki karton dikey olarak tutulup, elektrik bandıyla yayat şekilde 7 suraya ayrılır. Panonun altına kutadan cep yapılır. 7 suraya ayrılmış böltümlerin her birinin ortasına amerikan fermuar yapılmıştır. Çalışma sonunda öğrenci etkinlik çizelgesini bağımsız kullanılabilecek hale gelmiştir. Semih, PECS'i bağımsız kullanılabilmektedir. Öğrencilere resimli etkinlik çizelgesinin öğretimine klasör ile başlanmış daha sonra tabloya geçirilmiştir. Öğrenci ile okulda öğretim tamamlanmaktadır sonra becerisini kullanmayı öğretilemiştir. Öğrencisinin günlük hayatımda etkinlik çizelgesini bağımsız olarak kullanılabileceği olduğu gözlenmiştir.

Tablomun Hazırlanması:

1. aşama: Araç-gereçler kutumun içinde, dolaben içinde araç-gereçler görünümeyecek şekilde konulur. Kutuların üstünde etkinliklerin resmi takılır. Kutular tablodaki etkinliklerine ayna surada komulur. Öğrenci tablodan ilk karta bakar. Kutuya bulur. Kutuya alır ve araç-gereçleri çıkartıp etkinlige başlar - devam eder ve bitirir. Arşalan tekra kutumun içine koymak kutuya yerine koyar. Tabloya gelip karta alıp bitti kutusuna astar. Ve diğer karta bakıp aynı işlemlere devam eder. Bağımsızlaşmadan 2. basamaga geçilir.

2. aşama: 1. basamaktaki gibi aynı şekilde öğretim yapılır. Tek fark kutuların yerlerinden tablodaki etkinlik sırasıyla farklı klasörlerde konulur. 2. basamak bağımsızlaşmadan sonra 3. basamaga geçilir.

3. aşama: Öğretim önceki basamaktaki şekilde yapılır. Fakat araç-gereçler masanın üzerinde etkinlik tablosundaki suraya aynı şekilde dizilir. Öğrenci tablodan etkinlik kartına bakıp masanın üzerinde araç-gereçleri alır. Etkinlik bittiginde etkinlik kartını bitti kutusuna atar ve ayna şekilde tablodaki etkinliklere devam eder. Öğrenci beceri basamaklarında bağımsızlaşmadan 4. aşamaya geçilir.

4. aşama: Araç-gereçler masanın üzerinde karışık suraya konulur. 5. aşamada 3. aşamadaki öğretim ile aynıdır.

5. aşama: Araç-gereçler sunum içinde karışık yerlere konulur. Öğretim basamakları diğer basamaklarla aynıdır. Bu aşamada tam bağımsızlığında öğretmen ortadan çıkar, ortamda başka bir öğretmen bulunur. Daha sonra öğrenci ortamda tamamen yalnız kalarak etkinlikleri tamamlar. Bu aşamadan sonra serbest etkinlik panosu geçilir.

Serbest Etkinlik Panosu

5. aşamadan sonra öğrencinin istediği etkinliği panodan seçtiği sağlanır. Öğrencinin yapmaktan hoşlandığı etkinlikler belirlenir ve aynı şekilde tablo ve kartlar hazırlanır.

Etkinlik tablosuna serbest etkinlik kartı takılır. Etkinlik tablosundan suraya öğrencinin etkinlikleri bitirmesi beklenir. Sarı serbest etkinlik kartına geldiğinde öğrencide fiziksel yardım ile karta bakınır sağlanır. Öğrenci serbest etkinlik panosuna göttürülür ve oradan istediği etkinlik kartına bakıp istediği etkinliğin aracını masanın üzerinde alarak etkinliğine başlaması ve etkinliği bitirmesi sağlanır.

Etkinlik bittikten sonra araç-gereç yerine komur. Serbest etkinlik panosundaki kartı çıkartılarak bitti kutusuna atılır ve etkinlik panosuna giderek serbest etkinlik kartını bitti kutusuna atarak diğer etkinliklere aynı şekilde devam edilir. Gerçek yerde fiziksel yardım aşamalı şekilde uygulanır. Öğrenci tam bağımsızlaşmadan sonra evde uygulamass admıa ev öğretimine geçilerek evde aileyeye öğretim yapılır.

Genelleştirme: Ortam genelleşmesi sınıf ortamının dışındaki ortamlarda etkinlikler (mutfak, bağımsız yaşam eve, grup sınıfı) uygulanarak yapılabilir. Araç-gereç genelleşmesi farklı etkinlik kartları ve materyalleri çalışmalarla uygulanabilir. Kişi genelleşmesi ortamdan öğretmen çokarık farklı öğretmenlerle çalışılarak uygulanabilir.

BULGULAR

Çalışma sonunda, iki öğrencinin de etkinlik çizelgesini kullanarak, yatak toplama, kiyafetlerini değiştirmeye, kiyafetlerini katlama, alışveriş gitme, evi stüptürme, evi paspas ile silme gibi toplumsal ve günlük yaşam becerilerinin uygun zamanlarda kullanımında artış olduğu, etkinlikler arasında bağımsız geçiş yapabildikleri, etkinlikler arasında seçim yapabildikleri suraya uyabildikleri gözlenmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Otistik özellik gösteren öğrencilerde resimli etkinlik çizelgesi uygulanmasını sonuçlarına ve bulgulara dayalı olarak öğrencilerde gerçekleştirilen performans ilerlemelerini karşılaştırmaktır.

KAYNAK

KURT, O.(2007). Otistik özellik gösteren öğrencilerde resimli etkinlik çizelgesi uygulanmasını sonuçlarına ve bulgulara dayalı olarak öğrencilerde gerçekleştirilen performans ilerlemelerini karşılaştırmaktır.

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi,

Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü Öğretmeni Doç.Dr. Omer KURT'a çalışmalarına katkılarından dolayı teşekkür ederiz.